

DANTEren KOMEDIA
INFERNUA
LEHENBIZIKO KANTUA

DANTEren KOMEDIA
INFERNUA
(Lehenbiziko kantua)

G. Arestik euskaratua

Dante-ren *Infernua* komediaren lehenbiziko kanta hau G. Aresti zenak bere eskuizkribuz J. Zaitegi zenari igorri zion *Euzko-gogo*-rako, aldizkari honen azken aldian, P. Lafitte zenaren eskuz honako ohartxo batekin: «Huna beste aldetik huna zuretzat hel-arazi lan eder bat. Piarres Lafitte apheza-k. Jauna baithan agur». Zaitegiren agiritegia Euskaltzaindiaren Azkue Bibliotekara ekartzean paper artean agertua da.

Orain, «Gabriel Arestik beste hizkuntzetatik egin zituen poesi itzulpenak» sailari (ikus *Euskera*, 1985 - 2 zenb.) gehitu beharrezkoa dugu.

(J. S. M.)

DANTEren KOMEDIA
INFERNUA
LEHENBIZIKO KANTUA

Gure bizitzaren bide erdian¹, oihan ilun baten aurkitu nintzen, eta han zuzeneko bidea eznuen ikusten. Ene, pentsamentuan bildurra berriztatzen duen baso basati lakar eta gogor hau zein zen esatea gauza gaitza da benetan. Hain mingotsa denez gero, heriotza bera dirudi; baina han ediren nuen ongiaren gainean mintzatzeagatik, gainerako beste gauza guztiak azalduko ditut.

Nola sartu nintzen han esaten eztaikit, loak hainbesteragino hartu baininduen, zer egiazko bidetik aldaratu nintzen, baina bihotza ikaraz bete zidan haran hura amaitzen zen murura heldu nintzenean, gora begiratu nuen, eta bide guztietatik artez garamazkien planetaren² printzekin jantzirik, bere gailurra ikusi nuen.

Hain nekez pasatu nuen gauean bihotzaren aintziran egin zitzaidan izua niregandik joan zen apur baten, eta burrukaldi gogorraren ondoan itsasoko bazterrera irten duenak arriskuz beteriko uretara begiratzen duen bezala, oraindik ihesi zebilan nire kemena ere atzera itzuli zen, inoiz inok bizirik aienatu ezten lekua bir-ikustera.

Gorputz nekatuak atsedena hartuta gero, plaia bakartitik abiatu nintzen, eta zapaltzen nuen oina harean sartzen zitzaidan. Eta ondartzatik irtetear nengonean, lehopardo³ arin lerden larru-nabar bat agertu zitzaidan: aurretik etzizaidan inola kentzen, eta hainbeste ostopo iminten zidan bidean, zer au-

DANTEREN KOMEDIA

INFERNUA

LEHENBIZIKO KANTUA

GURE BIZITZAREN BIDE ERDIAN, OIHAN ILUN BATEAN
AURKITU NINTZEN, ETA HAN ZUZENEKO BIDEA EZNUEN KUS-
TEN. ENE, PENTSAMENTUAN BILDURRA BERRIZTATZEN DUEN
BASO BASATI LAKAR ETA, GOGOR HAU ZEN ZEN ESATEA GAUR
GAITZA DA BEHETAN. HAN HINGOTSA BENEZ GERO, HERRIOTZA
BERA DIRUDI; BAINA HAN EAIKEN NUEN ONGIAREN BAINERAN
MINTZATZENGATIK, BAINERAKO BESTE GAURAZ GUSTIAK AZALDUKO
DITUT.

HOLA SARTU NINTZEN HAN ESATEAN EZTAKIT, LOAK HAINBES-
TERAGINO HARTU BAININDUEN, ZER EGIALKO BIDETIK ALDARA-
TU NINTZEN, BAINA BIHOTZA IKARRAZ BETE ZIDAN HARRAN HURA
AMAITZEN ZEN MURURA HELDU NINTZENEAN, GORA BEGIRATU
NUEN, ETA BIDE GUSTIETATIK ARTEZ BARRAZKIEK PLANETAREN²
PANTZEEKIN JAHTZIRIK, BERE GAILURRA IKUSI NUEN.

HAIN NEKEZ PASATU NUEN GAUEAN BIHOTZAREN AINTZIRIAN
EBAN ZITZAIODAN IZUA NIREBANDIK JOAN ZEN APUR BATEAN. ETA
BURRUKALDI GOGORAREN ONDORAN ITSASOKO BAZTEKXKERA IRTEN
DUENAK ARRISKUZ BETERIKO URETARA BEGIRATZEN DUEN BEZALA,
ORAINDIK INESI ZEBILAN NIRE KEMENEA ORE ATZERA ITZULI ZEN,
INONZ INOK BIZIRIK AIGIATU EZTEN LEKUA BIR-IKUSTERA.

rrera egiten nuen bakoitzean atzera egin behar izan nuen.

Goizaldea hasi-berria zegoen, eta jainkoaren amorioak gauza eder guzti haik egin zituenean berekin zeuden izarrekin igoten zen eguzkia; pisti larru-nabar haren aintzinean itxadon behar nion beraz egun berriaren giro ederrari; baina ez agertu zitzaidan lehoi⁴ batek bildurra eragin gabe.

Honek zirudien nireganantza zetorrela kopet-altu eta izugarriro gose, eta aireak berak zirudien haren bildur. Eta lupu bat⁵, bere argaltasunean grina oroz beterik, jente askoren hondamendia erakarri zuena.

Eta haren itxuraren izuak eman zidan tristurak goiko esperantzak galdu arazi zizkidan. Eta aberastasunaren alaitasuna ahantzirik, bere ondasunak galtzen dituenak negar eta zinkurina egiten duen bezala, honela egiten zidan animalia gupida-gabe harek, nire kontra etorten, eguzkia, argitzen ezten lekurantza⁶ eramaten ninduela.

Leizerantza hamiltzen nintzen artean, bat⁷ agertu zitzaidan, bere isiltasun lezeagatik mutu zirudiena. Ere mu haundian ikusi nuenean.

«Erruki hadi nitzaz».

Garraisi egin nion.

«Zer-nahi haizen, itzal edo gizon gertua».

Erantzun zidan:

«Gizona eznaiz, behin izan banintzen ere, eta nire gurasoak izan ziren lonbarditarrak, biak mantuatarrak. Berandu izan arren Julio-pean⁸ jaio nintzen, eta jainko faltsu eta atzipagarrien denboran Augusto onaren azpian bizi izan nintzen Erroman. Poeta izan nintzen, eta Iliion harroa erre ondoren

Troiatik etorri zen Ankisen seme justo hura⁹ kanta-
tu nuen. Baina hi, zergatik bihurtzen haiz neke haun-
di hontara? Alaitasun guztien hasiera eta amaia den
mendira, zergatik ezaiz igoten?».

«Orduan haiz hi Virjilio, mintzairazko hain hi-
bai haundia sortzen den iturria?», erantzun nion
nik, kopet-apal. «Oh, beste poeta guztien ohore
eta argia, hire idaz-lanak gozatu arazi zizkidaten
ikaskuntza luzeak eta maitasun haundia balia be-
kizkit! Hi haiz maisu eta autore nirea; ohoratu
nauen idaz-tankera hiregandik hartu nian nik. Ihes
egiten diedan animalia ikus ezak. Harengandik libra
hezak, zainak eta poltsua ikaratu arazten baitizkit».

«Hiri», esan zidan negar egiten ikusi ninduenez
gero, «leku basati hontatik ihes egin nahi baduk
beste bide bat komeni zaik. Kexatzen haizen abere
honek ez tiraukok inori bere albotik pasatzen uzten,
eta eragozteagatik hiltzen gaitik. Bere jenio gaixto
eta zikoitzarekin ez tik egundo bere grina hamorra-
tua asetzen, eta zenbatenaz gehiago jaten duen, han-
batenaz-eta goseago duk. Biltzen den animaliak asko
dituk. Eta dolorez hilgo duen artzan-ora etorri arte
are gehiago izango dituk. Azken hau ez tuk ez onda-
sunez ez urrez elikatuko, baizik-eta jakituriaz, amo-
rioz eta birtutez, eta bere aberria egongo duk hu-
mildadean. Italia apalaren osagarri eta kontsola-
mentu izango duk, hargatik eman baitzuen bizitza
Kamila dontzellak¹⁰, eta zaurituak izan baitziren
Eurialo, Turno eta Niso¹¹. Herriz herri jarraituko
dik, eta azkenean infernura egotziko dik, handik
atera baitzuen behin inbidiak. Horregatik pentsa-
tuta eta erabakita zeukat hik niri jarraitzea eta ni
hire gidaria izatea: hemendik joango gaituk espe-
rantza-gabeko deiadarrak entzungo dituan leku eter-
naletara, bigarren heriotzagatik negar egiten duten
jente zaharren espiritu oinazeztatuak ikusiko dituk;

baita ere sutan pozik daudenak, bere garaiz jente dohatsuagana joatearen esperuan baitaude. Haiengana joan nahi baduk neu baino beste arima presu- tuago bat¹² topatuko duk: joaten naizenean harekin lagako haut, han goian errege den jaunak, ha- ren legeen kontra ibili nintzelako, neugandik ez- paitu bere hirira heltzerik. Leku guztietako jaunak handik gobernatzen dik. Han zegok bere hiria eta bere tronu haltua. Hautatzen dituenak dohatsuak dituk! ».

Nik hari:

«Poeta, ezagutu ezuen jainkoagatik, nire gaitze- tatik eskapatzea eskatzen derauat, esan duan to- kira eraman nezakan, San Pedroren atea¹³ eta hain samindurik daudenak ere ikus ditzadan».

Harek bideari ekin zion eta ni haren atzean abiatu nintzen.

OHARRAK:

1. Hogetamabost urtekin: 1265gnean jaio zen Dante. Orain bada, 1300 gnean gaude.
2. Danteren denboran eguzkia planeta bat bezala konsideratzen zen.
3. Linburreria; lehengo loa bekatuzko kontzientzia-gabekeria da, eguzkia argitzen den murua birtutea, eta itzultzen ezten lekua bekatu itsua.
4. Harrotasuna.
5. Diru-zalekeria, zekenkeria.
6. Hau da, atzera oihan ilunera.
7. Virjilio.
8. Julio Zesar.
9. Eneas.
10. Guerra-emakumea, volskotarren errege Metaboren alaba.
11. Eurialo eta Niso troiatarrak izan ziren. Turno, errutulotarren errege Datinbren semea.
12. Beatriz.
13. Purgatorioko atea.

EUZKO-GOGOAN ARGITARATZEKO ESKARIAREKIN. INFERNUKO BIGARREN KANTUA, DATORREN ASTEAN BIDALI IZANGO ZAITZU.

G. Aresti